

Valtuusto 20.10.2025 § 145

§ 145

Valtuustoaloite vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta asemakaavoituksessa

Valmistelijat / lisätiedot:
Kolu Suvi
Siivola Meiri
Kuusisto-Hjort Paula
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginhallitus

Valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Risto Nevanlinnan ja 23 muun valtuutetun 25.2.2025 jättämään valtuustoaloitteeseen ekologisesta kompensaatiosta osana asemakaavoitusta sekä toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Päätös

Valtuusto:

Kaupunginhallituksen ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuustoaloite

Risto Nevanlinna sekä 23 muuta valtuutettua ovat jättäneet 25.2.2025 valtuustoaloitteen, että Espoo käynnistäisi ekologisen kompensaation periaatteiden laatimisen ja ottaa käyttöön vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaation eli luontohaittojen hyvittämisen osana asemakaavoitusta.

Aloitteessa todetaan, että Espoo tavoittelee luonnon kokonaisuikentymättömyyttä vuoteen 2035 mennessä ja hiilineutraaliutta vuoteen 2030. Aloitteessa tuodaan esiin naapurikunta Vantaa, joka on tehnyt päätöksen ekologisen kompensaation ottamisesta käyttöön kaavoitushankkeissa. Aloitteessa todetaan, että käytännössä Espoon voi olla hyvin vaikeaa päästä omiin tavoitteisiinsa, ellei kaavoituksessa oteta käyttöön ekologista kompensaatiota viimesijaisena keinona, kun haittoja ei voida muuten estää tai lieventää. Aloitteessa todetaan, että Kaupunginhallituksen 10.2.2025 hyväksymän Luontoviisas Espoo -ohjelman mukaan Espoo kehittää kompensaatiokäytäntöjä ja muodostaa kompensaation käytölle yhteiset periaatteet. Valtuutetut esittävät, että Espoo käynnistäisi ekologisen kompensaation periaatteiden laatimisen ja ottaa käyttöön vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaation eli luontohaittojen hyvittämisen osana asemakaavoitusta.

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Ekologinen kompensatio laissa ja asetuksessa

Luonnonsuojelulain (9/2023, LSL) 11 luvussa säädetään vapaaehtoisen ekologisen kompensaation menettelystä sekä hyvittämisen kriteereistä. Lain säännöksiä tarkentaa ympäristöministeriön asetus vapaaehtoisesta ekologisesta kompensaatiosta (933/2023, YMA).

Säännöksillä pyritään varmistamaan, että luontotyyppien tai lajien esiintymispaikkojen tai elinympäristöjen pinta-ala tai laatu ei heikkene taloudellisen toiminnan seurauksena vaan säilyy vähintään saman tasoisena.

Ekologinen kompensatio

Ekologisen kompensaation määritelmän (LSL 3.1 §:n 5 kohta) mukaan ekologinen kompensatio tarkoittaa eliölajeille ja luontotyypeille aiheutettavien heikennysten hyvittämistä parantamalla eliölajien ja luontotyyppien tilaa heikennysalueen ulkopuolella, kun heikennyksiä on ensisijaisesti vältetty, toissijaisesti minimoitu ja, jos mahdollista, heikennettyjen eliölajien ja luontotyyppien tilaa on ennallistettu heikennysalueella.

Ekologisessa kompensaatiossa siis ihmisen toiminnan vuoksi yhdessä kohteessa luonnon monimuotoisuudelle aiheutettu haitta (heikennysalue) hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta toisessa kohteessa (hyvitysalue). Ekologisen kompensaation tulee olla lieventämishierarkian viimeinen keino, eli luonnolle aiheutettuja haittoja tulee ensisijaisesti estää tai lieventää. Ekologista kompensaatiota tulisi ensisijaisesti käyttää sellaisissa tapauksissa, joissa luonnolle aiheutettua haittaa ei voi välttää.

Luonnolle haittaa aiheuttava vastaa haitan hyvittämisestä joko tuottamalla luonnonarvoja tai suojeluhyvityksellä. Luonnonarvoja voi tuottaa esimerkiksi ihmisen toiminnan vuoksi heikentyneen luontotyyppin esiintymän parantamisella ennallistamalla, kuten

- poistamalla virtavesien patoja ja palauttamalla mutkittelu suoristettuihin uomiin

- palauttaa suon vesitalous ojia tukkimalla ja patoamalla

- monimuotoistaa metsiä puulajistoa ja ikärakennetta monipuolistamalla sekä lahoppuuta lisäämällä,

hoitamalla perinnebiotooppeja tai suojelemalla luontoarvoiltaan arvokas luontoalue. Luonnolle tuotetun hyödyn määrä riippuu ennallistettavan alueen pinta-alasta, että ennallistustoimilla tuotettavasta luonnontilan paranemisesta. Hyvityshyöty on sitä suurempi, mitä enemmän, nopeammin ja varmemmin eri ennallistustoimenpiteet parantavat luonnon ekologista tilaa, sekä mitä pidempään kohteella on ollut aikaa ennallistua. Hyvitystoimet on toteutettava ja hyväksyttävä ELY-keskuksessa ennen heikennystoimia.

Ekologinen kompensatio ja luonnonarvomarkkinat

Kasvavissa kaupungeissa ekologisen kompensaation toteuttamisen esteeksi voi muodostua hyvityskohteiden, eli ennallistettavien kohteiden vähäinen määrä suhteessa heikennyskohteisiin. Erityisen haastavaksi luontohaittojen kompensatio saattaa osoittautua kunnissa, joissa kompensatio haluttaisi toteuttaa kokonaisuudessaan omalla maalla, kuntarajojen sisäpuolella. Jotta kuntarajojen sisäinen kompensatio olisi

mahdollista, tulisi erityisesti yksityiset maanomistajat saada mukaan luonnonarvomarkkinoille hyvityskohteita tuottamaan. Lisäksi voimakkaasti kasvavien kuntien, kuten Espoon, tulee mitä todennäköisimmin ekologista kompensaaatiota toteuttaessaan etsiä hyvityskohteita kuntarajojensa ulkopuolta, jolloin valtakunnallisen luonnonarvomarkkinan kehittyminen on välttämätöntä.

Luonnonarvomarkkinat tarkoittaa järjestelmää, jossa luonnon tuottamille arvoille, kuten luonnon monimuotoisuudelle, hiilensidonnalle ja vesien säätelylle on muodostettu arvo, joka voidaan määrittää tietyin kriteerein, hinnoitella ja kaupata. Luonnonarvomarkkinoiden tavoitteena on luoda vapaaehtoinen taloudellinen kannustin luonnon ennallistamiselle ja suojelulle.

Määreenä luonnonarvomarkkinoilla toimii ekologiseen kompensatioon kehitetty luonnonarvohehtaari, joka kuvaa luonnonarvojen lisäämistä ennallistamistoimilla. Kun yritys tai kunta aiheuttaa luonnolle haittaa esimerkiksi rakentamalla, voi se hyvittää aiheuttamansa haitan ostamalla luonnonarvohehtaareja tarjoajalta (yksityiseltä tai yritykseltä), joka on jo parantanut luonnon tilaa vastaavassa luontotyypissä toisaalla.

Luonnonarvomarkkinat ovat vapaaehtoiset, mutta valtio luo markkinoille puitteet, kuten kriteerit, rekisteröintijärjestelmän ja varmentamisen, jotta markkinat olisivat luotettavat ja läpinäkyvät. Tällä hetkellä luonnonarvomarkkinat ovat vasta kehittymässä, mutta niin valtiolla kuin yksityisillä toimijoilla on meneillään hankkeita luonnonarvokaupan edistämiseksi.

Ekologisen kompensaaation periaatteet Espoossa

Ekologisen kompensaaation perusajatuksena on sisällyttää luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvien haittojen kustannukset hankkeen toteutuskustannuksiin (Vapaaehtoinen ekologinen kompensaaatio – soveltamisopas, YM 2024). Kompensaaatio on siten aiheuttaja maksaa -periaatteen mukainen taloudellinen ohjauskeino, ja kustannusvastuu kompensaaatiosta kuuluu heikennyksen aiheuttajalle. Kompensaaatio on toimintatapana osa vastuullista yritystoimintaa ja kompensaaation lakiin perustuvat toimintatavat mahdollistavat vastuullisuuden todentamisen uskottavasti rahoittajalle, asiakkaille tai muille sidosryhmille.

Luonnonsuojelulaissa säädetään ekologisen kompensaaation menettelystä ja hyvittämisen kriteereistä, mutta yleisiä käytäntöjä kompensatioon liittyvästä prosessista ja vastuista suhteessa kaavoitukseen ja rakennushankkeisiin ei vielä ole. Kompensaaatioperiaatteiden laadinnan yhteydessä pyritään luomaan yhtenäiset toimintatavat Espoole.

Kompensaaatioperiaatteiden laadinta on käynnistetty Luontoviisas-Espoo – tiekartan toimenpiteiden mukaisesti. Espoo kehittää kompensaaatiota pääosin LSL:n 11 luvun mukaisesti viranomaisvahvistetuksi kompensaaatioksi. Kompensatioon liittyvät prosessit kaupunkiorganisaatiossa ja viranomaistaholla, asemakaavoituksen rooli ja kompensaaation mahdollisuudet selvitetään periaatteiden yhteydessä, jotta voidaan saavuttaa yhtenäiset suunnittelua ja toteutumista ohjaavat toimintatavat.

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunkiympäristön toimialajohtaja Isotalo Olli

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Risto Nevanlinnan ja 23 muun valtuutetun 25.2.2025 jättämään valtuustoaloitteeseen ekologisesta kompensatiosta osana asemakaavoitusta sekä toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Esittelijän kokouksessa tekemät muutokset on huomioitu pöytäkirjassa.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta asemakaavoituksessa

Tiedoksi